

ХОВУ АЖЫЛДАРЫНЫҢ ТЕМПИЛЕРИН УЛАМ ДҮРГЕДЕДИЛ!

ТАРААЖЫЛАР ОРТУЗУНГА ПАРТИЙЖИ АЖЫЛ

Чемпес белемкелдин уржуктары

Дүжүт ажаап алымшкынын болган малга чөм белемкелдин үзүлгө тармажылар, ситенчилер ортузунга партияжы-политикти, организа-массалык ажилдарын күштелдирер сорулга-биле бистин колхозто партия аге, организацыя ажил-шкынын изип-түтүк үзүлгө чордар кемчелерин планын ажаадып кылгаш, коммунистерин ишти хураалыга бадылаан болган 59 агитаторларын кукуруза аймагында ховуга база ажил-агыннын өске-даа участоктарына ажилдаары-биле быжылгаш.

Сиген кезилдезинин бүдүрүлгө агитаторларын, лекторларын бир хушунт семинарын кылдып, ажаа мал ажилын таллазы-биле колхозтун мөөн сонгаргы сорулгазынын дугайында К. Сарыгларын, СЭКП ТБ-нын март пленумунун шийтирлерин колхоз калыңдар күсүлгө турар дугайында колхоз даргазы С. Комбунун лекцияларын семинар-нын киржикчилерин диндааннар.

Партия организацыя агитатор-тун төвүн Сегеде тургускаш, оон өргөскендиге коммунист Чимбинин бадылаан. Ол агитатортун сорулга-самырамы, Хундула самырамы, агитатортун, механизаторларын социалисттик чарыкка алган хуштелерин көргүсүн сабыра болган СЭКП-нин XXII съездинин мате-риалдарында кылгылар баа бар.

Колхозтун Сегеде ховуунда чаа-гай үткен тармажылар дүжүтүн

ажаап ал турар комбайнларын, тракторларын үн-даагы хайыккан, кийилер шудуру ажаадып турарлар. Колхозтун ажил-шкылы бо чылым Көк-Теректин сугтарында бугазын кызып, ажилыга киргеш, кукуруза чыгай үтүгү өстүрүп, бир гадан 320—450 центнер нуган массанын дүжүдүн ажаап алганнар. Ол ажилга трактористер И. Бичи-жик, Т. Сандан-оол олар база «СК-26А» деп кукуруза комбайнын комбайнперлер Т. Зейр-оол, О. Хүреш-оол олар онза кызымаккай ажилдааннар. Ылаңгыя И. Бичижи-биле Т. Зейр-оолдун башкарган агре-галы хушун-не өргөткөнүн 6 шактан дүкенин 1—2 шакка чедир ажил-дап, ийн норманы күсүлгө турар-лар.

Бистин колхозтун ажил-шкылы малга ситен белемкелер хуштелерин районунда белемкелер, колхозтарын мунай дооскаш, СЭКП райкомунун, райүксомунун шийтир кызыл ту-гу чаалап алган.

Бистин малчыларыны кызыл эки көргүлгө чедир ал турар. Чи-же, колхозтун төп сүт-баран фер-масынын санычлары август 30-ге чедир бир инеке онаштыр О. Ча-кал—1280 кг, О. Хандымаа—1240 кг, Т. Мөшкө—1216 кг, О. Ша-нап—1175 кг сүтү саап алганнар. Оон ачылганда колхоз күрүнеге сүт саар хуштелерин август 28-ке че-дир 106 хуу күсүлгө, чыл төчү-зүгө чедир ам-даа 30 тонна сүтү немей саар хуштелер алган.

Белик дүжүтү ажаап алымын-га коммунист М. Копгар муракчы үл-герин көргүзүп турар. Ол «С-6» ком-байн-биле дүжүт ажаап алымшкы-нын баштайгы 10 хонунда 237 гектар кызыл-тасты тапчылап ке-лип, ажааган. Ол ишкан комбайнер О. Мартажык «С-6» комбайн-биле тарма кестирер норманын үргүзүп 120—150 хуу күсүлгө турар. «СК-3» комбайн-биле тарма кес-тирер А. Саломатов, А. Шоло-хов, М. Блюев, В. Шелестов олар дорт комбайнлашкын-биле хушде 16—18, чамдыкта 25—30 гектар-нын тармазын ажаап турарлар.

Дүжүт ажаап алымшкында ажилдап турар механизаторлар орту-зунда калбаркан социалисттик ча-рыштын түнелгө партия организа-цыясы 5 хонуктап түнелгө, мурак-чыларга шийтир кызыл түтүгүш-тар болган ажаа шийтирлерин тынсып турар. Тараажылар ортузун-да лекция, белемкелер, сорул-чугаларын доктамак чорудуп тур-ар. Бо таллазы-биле эштер С. Коп-гар, М. Дакпай, М. Дакпай, агитатортун эргелекчи М. Чимбин олар көчүт эки ажилдап турарлар.

Ленин атыг колхозтун ажил-шкылы күрүнеге тарма саар хуштелер-ге немей ам-даа 500 тонна та-рааны саар деп хуштелерин баа алган. Ол хуштелерин ийемчилер күсүлгө шийтирлер-даа.

Х. БОРАЙ-ООЛ, Чоюн-Хемчик районда Ленин атыг колхозто парком секретары.

«Отт-Хел» советс дүжүт ажаап алымшкыныче август 15-тен эге-деп кирген. Оон бээр чээрби ажил-хонук арктан. Ийдыг болза-даа советс ажаап алымшкынын деннин оожум темпийлг чорудуп турар. Көшп алаа чогуур 5300 гектар та-раа культураларын аяктын үе иштине чүгө 1000 ажил гектар тарма кестирген.

Бир өвөс бо темп-биле ажилда-рын үргүзүлгө болза бүгү тарма-нын кезип алымынга ам-даа ийн-чар-тык ай кире үе негетинер болган байдал кызыл дүжүтүчү болуп ту-рар. Ийдыг дүжүтүчү чорудуп тур-густуна бергеннин кол чылга-гааны болза советс ажаап алымшкы-ныча багай белемкелдин кирге-нинне. «Манга толгарай чикеш болза советс 24 тарма комбайнларын-дан дорт комбайнын септелгөин августун төчүзүлгө арай боорза дооскаш, сентябрынн эгезинде хо-вуке үндүргөни болур. Ам үш ком-байнын септелгөин доозулгаан, советсун төп мастерскаанын чы-гында турбушаан. «Мурунда сеп-тинер болган ажаап алымшкыне кирген үеде удуз септетинген ком-байнларын хей кезин үрелгө, 6—7 хонук иштине алаа тургудуп турар. Чикеш, Алдан-Мадыр сал-бырлар чоруткан «СК-3» деп ийн комбайнын бирөөн ховуга барган дордан үрелгө, ол чели хонукта алаа турган. Ону шала-була сеп-теп, чикеш-тарма кезилдезинче киргеш чүгө чыгыс доктамак, баа туруп алган. Бора-Тайга сал-бырларын Шала-Тей бригадалык комбайнлар баа ийдыг үрелгөин-киргеш таарышкан, негезинин өвөс хуштелерине ажилдап турар.

Советс чүгө комбайнлар үрел-ип турар өвөс, хонук тармага баа үрелгө турар. Чикеш, чикеш-агуст 31-де бери Алдан-Мадыр сал-бырында 3, Бора-Тайга салбырында 2 трактор үрелгөш, а бир чартын ба-

2 трактор үрелгөш, ажил чок ху-дун.

Ажаап алымшкыныча багай белемкел-дин чоруктун түнелгөин херек кы-рында ажилдап турар комбайнлар-нын хей кезин кестирер чавис бүдү-рүктүлүг ажилдап турар. Ылаңгыя Алдан-Мадыр салбырында ийн ком-байн он ажил хонукта чээрби-ле ге-ктар тарма кестирген. Бора-Тайга сал-бырында алды комбайндан бир ай иштине тарма кестирини хуш нор-мазын күсүлгө чыгыс-даа ком-байн чок. Ол салбырда комбайнер Кыстаар-оол «С-4» комбайн-биле чартык ай иштине чүгө 9 гектар тарма кестирген. Хушде гектар чедир тарма кестирерин турар комбайнер-дер советс 24 хей.

Чавис бүдүрүктүлүг болган орга-низас чок чорук советсун кайы-даа салбырларында хей. Бора-Тайга бол-ган Ишкын салбырларында трактор хову бригадаларынн бригадирлерин Сержит-оол, Олар-оол олар ботта-рынын механизаторлары-биле калы араалган, баштайгы хуш, сөөлгөтү бир ажил хушун үзүп, прогга кыл-ган. Август 29-та чашкын чага-нынга чылдак калкан, советсун комбайнларыннын хей кезин август 30-де ажилдаган. Ийдыг органи-зас чок чоруктун түнелгөин эштер Монге-Назын, Досун-оол олар эрге-лекчилер Бора-Тайга, Кара-Чыраа салбырларынн кайымы-даа 300 га четтес тармазы кескен.

Советс 24 дүжүт ажаап алымшкы-нын оожум чоруп турары-биле ка-ды тармазын чидирги баа аажок үлгү болуп турар. Кара-Чыраа сал-бырында «СК-3» комбайнын шын өвөс иткен септеини-биле ол ком-байн тармазын кезин даямалдан турга кестирген, а бир чартын ба-

жы-биле олчан каап турар. Оон ка-раазы-биле алаа кестирген 10 га чинге-тармазын барык-да 50 хуузу чегде калган. Алдан-Мадыр сал-бырында чинге-тармазын кезер үезин эрттиргенинде кык хей тарма сы-нынга тургаш угуу дүшөөн. Ишкын салбырда комбайнерлер Олчан-биле «Сайт-оол ийн 32 гектар арбайын, 25 гектар кызыл-тасты аажок чи-диритилг кестирген.

Оон ийдыг советс 24 тарма ары-лаар, кургалар болган чүдүрер ма-шиналар мырнай багай септеттин-ген. Алдан-Мадыр болган Бора-Тай-га салбырларынн төп шийтирлер тарма арылаар кандыг-даа машина чок. Советс 24 тарма чүдүрүктүлгө 10 машинанын чүгө ийин ажилдап турар, арктан сес чүдүрүчү ам-даа септелгө хевээр. Ийчангаш тарма чүдүрер ажилды хол-биле күсүлгөин баа ам чаа септеп турар. Шийтир болган складтар септелгөин багай шийтирлер чоруттуган. Алдан-Ма-дыр салбырынн төп шийтир чаа септеп эгелген. Складтарынн кыры ойбак, чатс чаага дамдалап турар. Кара-Чыраа салбырында тарма ууар складтарын септеп тамаан чок, оон иштин бери алган арылааган.

Тараа арылаар, кургалар машин-аларын чөлшпелгөин шыгы угуу ол тармазынн боту-биле кады овал-дай төкүлгө каан чыктылар чорук хей. Ишкын салбырында ийчан овалдай төккөн 100 тонна кызыл-та, 70 тонна арбай бар. Бора-Тайга салбырында чыгыс сарыг чашпа-ныл холушкан 100 тонна хире та-раа баа алаа чыдар. Ону арылаан,

кургалар, күрүнеге дүжүт кемчел алымшкыныч турар.

Ажаап алымшкында бо бүгү чет-пестерин уржуу-биле советс 24 кү-рүнеге тарма дүжүт ажил чегенг оожум темпийлг чоруп турар. Со-ветс сентябрь 5-ке чедир чүгө 200 ажил тонна тармазы күрүнеге ду-жааган. Арылаан, кургалар тармазы тарма хушөл алаа чегше сөөртүп чорудары баа саадып турар. Чүгө дөргө тарма сөөртүп автомаши-наларын ажаап алымшкыныча багай белемкелдин. Оларнын хааржактары ой-бак, чүк чүдүрбөөн куруу турда хуш чыры кылаанаймын турар. Та-раа шыйар брезентилер чок. Ийдыг машиналарга чүдүргөш чорткан тармага орук саай төктүп турар фактылар хей. Ол ишкан эскерткен келгеш, тарма сөөртүп турар авто-транспортту бүдүрүчө чок ажилдап турар. Манга чикеш кылдыр Чала-на АТК-зында Бора-Тайга сал-бырыне чорткан чөлчөк эш Са-рыглар алды хонук дүжүтүлгө чүгө беш катар рейс кылганын тутта-лаарга-да четчир.

Амгы үеде бир чугула сортага болза тарма саванын ховулардан ая дордан чылдап, ону бөдүп, ажаап алымы, алыс андарылаан чоруда-ры болур дөргөин советсун дүжүтү-чүдүр эки билер. Ийдыг түрбүке советсун кайы-даа салбырында са-вал бөдүлүшкүн болган алыс ан-дарылаан амга чедир организацыя-тынмаан.

Бо бүгү четпестер болза ажаап алымшкыныча багай белемкелдинде аныгга ажил-шкылы ортузунга по-литмассалык ажилды комтак чорут-канында, бүдүрүктүлгө ажилда-рынн таарышкын байдалын оларга тургустуу бербенинде бөдүлүп ту-рар. Хову тургалары багай дерит-тинген, оларда асылкан ийн-чаныс доктумардан эске хана солунары, агитаторлар хову үнүп турар. Көргүтүп салбыралары барык-да чартымайлар турар. Агитаторлар болган лекторлар саазын кырында быжылгаштыган, оларын нескү ажилды барык чок. Солунар бол-ган журналдар хову тургаларында доктамак четпейн турар. Ажаап алымшкында ажил-шкылынын че-минилгөи кайы-даа салбырларда багай организацыятынган. Хову тур-галарында ырак участоктарда ажилдап турар механизаторлар тур-дала столотоялардан кезп кемпе-нин турар. Хову тургаларында аалдарыне чанаттар, оон түнел-гөин ажилга овалдап үнөр, азы ажилдап эрте чалар чорук хей.

Советсун директор эш Соловьев, парторг эш Лопсан-Серен, ажилчын комитетинн даргазы эш Шалдыг, кол инженер эш Балчир-оол, МТМ өргөлекчин эш Ылаңгыя бол-ган салбырлар өргөлекчилер бүгү техниканы, ажилчын күжүн бүдү-рүктүлгө ажилдап, ажилды эки ор-ганизацыя турган, ажаап алымшкы-нын ажилдарын, күрүнеге тарма саар хуштелерин дүргө күсүлгөин кемчелерин алымы негетинип ту-рар.

Н. ЧЫТАНПАН,

«Шынык» штаттан дашкаар корреспондентизи.

Т. КЫЗЫЛ-ООЛ,

Төгүлген тараалар

Бай, шойлап бүткен, арбас-турбас, хала чокка карандыр маннаар чы-чалга олурупканшты «Найрал» советсун Терезин, Аймырдыг хову-ларында тарма шийтир таварын темес-батпас болуп шойлап алган, чоруп барган чонун чон оорун чымыра тыртып каап калдып оорга ижинерин шарттар тоду, чаакта-рында бопутур дигиттынын алган өргөлөр машина тугуларында чылда бастырып алгы деп ол-бо орук чыл-лап, кудурктарын сиртайтыр аскы-лапкан маннажып ийди боорлар. Чамдыктары чүгө орук чылдааш, азт өртөөр дөш чегше кир саап каан өргөннөр деп олура дүшүктөр. Машина эрте халыг бөргө дөш-ле орукче кылдыштылар.

Орук дүргээр төгүлген тарма чыл-гай өргөннөр Чая-Хелдун, Улуг-Хемин ховуларынн оруктарын ийди дүшүкө көрүп болур. Терезин, Аймырдыг ховуларын тавараш, Чая-Хел суурже кирген оруктарда төгүлген тараларын көргө карака чарыкчыг. «Найрал» советсун директор эш Доржуудай, Улуг-Хем райкомунун даргазы эш Сапел-кин, СЭКП райкомунун секретары эш Чакар болган районун, советсун эске-даа удузтур ажилдакчылары ол оруктар-биле өртүп, дүжүт, ол-ла хамык төгүлген хайларан чегин кө-рүп турар хирезинде-ле канчап че-ле човаар, көзгөр сөткө чок эки ийн-иынаан.

Тараа чүдүргөн машиналарын маңажиып турар оруктары дык ба-дыр — диген. Чурунта: Олай Ылаңашпай болу-нун ажаап өстүргөн кукурузаны ажаап киринкен, нуган массаны сөөртүп турары.

П. ГОЛЬЦОВ,

Фотолары авторнуу.

Школячыларнын дузалааны

Эрзин районун «Кызыл сымды» колхозунун чедир чыл школячылар чыгын өөрдиге чылы төчүп турда башкы Кыргыс Ношуга удузгунан ситен кезер бригада колхозка тур-густунган. Колхозтун ситен кезер бригадалары ажилче бөргө, даарта үнөр деп турда өөрөжикчилер удуз-тукчу башкымы-биле кады колхоз даргазы Александр Борбак-оолга чедир келгеш.

— Эрес-ле киж-дир силер, эш Ылаңашпай, сөзгөң сөзүңгө бөдү-лүг-да ээ болдунар. Харын-даа хуш-телер орманчок ажа берип-тир, бир гадан орман-биле 500 центнер нуган масса ажаап алдынып турар-лар.

хуу, сарат салыкчылары М. Сан-дикпай, Н. Мижик 175—200 хуу, төчөс салыкчылары Б. Алым-кыс, М. Март олар 15 центнер салы-рын 20 центнер чедирин, хевээр сөөртүкчүлери С. Сүгө-Баадыр, А. Борбак-оол кайымы-даа хушде 1830 кг чедир ситенин сөөртүп, муракчылар болганнар.

ТОРГАЛЫГАН МЕДЭЭ

ТОРГАЛЫГ. (Телефон-биле). Ни-тинин малыга чөм белемкелер ажил-шкылы «Торгалыг» колхозта улам калыбын турар. Сарыг-Хелде эш Балганын бригадалы бо хуштерге чедир 2800 тонна ситенин сарат-таан, Олар ам-даа 1200 тоннадан эвөш эвөш белемкел алымынга со-руктуг ажилдап турар.

Колхоз баштаар чегинин даргазы эш Мирчинин диктанканын сөзүлгө алдыга, ситен белемкелдине сөз бри-гадалар ажилдап турар. Оларда 4 трактор, 9 айт машиназы, трактор-ун болган айттын 12 дырбаштары быжылгаштыган. Машинага кестин-мек чегеринг ситенин ажаап алы-

Бригада шак ийнчаар ажилдап турган, 241 ажил тонна эки шы-парыг ситенин төрөн колхозуна белемкел берип, республиканын ком-сомол организациязынын малга чөм белемкелеринн шалышын айыгга киришкен, муракчы болган бри-гадаларын олурдуунда кирген.

Д. СҮДҮР.

Күрүне шыгжамырынча тарма шуштурулгаш улам күштелдип турар. Улуг-Хемчилер бо чылым 20.000 тонна тармазын күрүнеге саарын хуш-тепкен. Магаан-Арыг АТК-нын чөлчөкчү Владимир Пономарев тарма сөөртүл-гөинде шалышын ажилдап, «УТКА 25 чымы» советсун эөлөг санында 30 тонна чедир тармазын сөөртүп каап турар.

ЧУРУНТА: бөдүлүн машиназы-биле эш В. Пономаревтун тарма сөөр-түп бар чорутуу.

Фото П. Гольцевуу.

Күрүне шыгжамырынга

«Шекпээр» советсун тармажылар дүжүт ажаап алымшкынын организацыя чорудуп турар. Ховунун 23 корабаларын тарма чүдүргөн автомашиналар улажыл-ла турар.

Сентябрынн 3-ке чедир 1700 гек-тарын тармазын кескен, оон иштине 1213 гектарынн бастырган. Колхозтук күрүне шыгжамырынга 905 тонна тармазын кирген. Ол бол-за тарма дүжүт таллазы-биле алган социалисттик хуштелерин 80,5 хуузу болур.

Чаагай дүжүтү чидирг чокка ажаап алымы, Төрөн чүрткэ улам хей болган эки шийтир тарма-ны белемкелер дөш мога чок, үл-гержи ажилдап турар механизатор-лар советс 24 хей.

М. ЧҮЛҮДҮМ.

Тоолдардан артык солун

Базы даштан чораннарымыс арзымга эи-не чугаакыр, кончут семиз кырган-авалыг турган бис. Оон эр кижилеринг чоон чуну майгыл этүр даштан кээш, мавылаа солун тоол миде болдуу эвеске дээш, дүргө-не чезе бергеш, оон дыпак-чараларымыс аразыга бидиртпес кеп олуртуптар мен. Баш хонукта ол бети болуун солун тоолдарымыс билип чыгып кыска келгелерде «тотур» чугаалап бээр, бисти «ам ба-ры» даштан алырар, дээрде-даа хонук чок олуртуптар бис.

Бир-ле кыдыр келгелерин бигерин менде болган мавы оонун муургактарга утундуурабас магадан чыгып солун болуп арктан. Ол келгелер Капитолина Даниловна бистин бирөөсиксе «бо келгелер амыраларым» деп келген бигерин хонук келгелерин даштан чүгө-дир. Бис оон даштан салы-ла мурундалгындай эрте чыгып хонук берген бис. Капа кырган-авал чедир харны харлагыже чуну көрбөз, чуну дашнаавамыс деп биде-дир, оон ол дашнаавамыс кончут солунтуптар бис.

Бир-ле катан бис Каз-Хемниң Каз-Хаак суурдан келгеш, Кызылга келгелериниксе, партияларымны бүтү-нүти өрөөндөгө хонук турар деп шийитири үнгөн чок. Кызылга анык-кырган чок, эр, келгелерин ийренип-бүтү кижилер өрөөндөш кырылган. Бистер, келгелер партиялар калыдары бир болгун болуп алган өрөөн турган бис. Бистин башкымыс анык урут бисти чыгып алган кийи билгелесте хонук эгелер. Бир-ле дугаарында бистин аразыска чугааларымыс алгашаар, бир анык келгелерин (алып алай-дир) башкы тургуну эгелесте. «Эш Ленинни дугаарында чуну билдир Силер, чугаалап көрүрмен» деп мындыг. Демгенин турган келгелер, мындыг айттыр салдырар боор деп бидебиз хонук, ол-боже-караан борбашы көргүдөй-дир. Башкы айттырары калгашаар, «Кижилерге чаагы чуну кылды берген кижилер? Челе ичкеш, калдыг кижилер ол?» деп дууалып арак чугаалады. Харылактарымыс мыт чок элден турганга болуу өргөнгөн, өрөөн хонук-ле чыгыпалдым: «Башкы Ленин эки кижилер!» деп, каарлап башка чугаалаар чүе тил-тайы барды. Владимир Ильичини дугаарында ол чугаалаар-даа болза мыскалы-биле тайыларга чургуу чугаалаар харны тыппаан хонук болган. Башкы база-ла дегенгени дууалып арак, кал дууалаа айттырар салган: «Оода өвүр-хонук, болуп ап чоругуу калдыг кижилер? Билгелерин чугаалап көрүр мен даан» диди. Ол келгелер каа болганга: «Ленин—улуг башкыныч, кончут эки кижилер, кижилерге салгы човангыр.» деп чорда башкы: «А Ленин чараш кижилер?» деп немей айттырды. Ол айттырды тууа хонук бергеш, харны чокка эрттергелер кайын боор дегенгелер, «чараш кижилер болган ол?» деп калгашар, олурганнар чир-шон кылдыр каттыр-гы берген.

«Мен бичимде Владимир Ильичини көргөн болган орта менде ол эленин мындыг харыны база-ла каттырчын болган» деп кырган-аварыс чугаалаан уламчылдыр.

... Оон алды харлап турган Капитолина адыз Даниил Афанасьевич Лубоникович мынан бичин дээрбе кылып алган, Минусинскини Ирма деп суурга чуртатп турган. Ол кижини суурга чак бижакчы челеп келген. Олар кадайы-биле буркотарын өгүзгөнгө доктааган болурун суурга чак келген кижилерин солунтуптар, оларын дугаарында билгелер, көргөнгө улус иле харлап

Ленинни көргөн кижилер бисе

чугаалажыр турган. Мынчанга ол суурга анык эскени болган челе бүтү чуртаткылары чак келгенгенин ат. Фамилиянын билин дораан билеп алганнар. Оларнын бирээни Владимир Ульянов, эскенин — Надежда Константиновна Крупская дээр болган. «Чак келген бижакчы-даа кончут-ла шыраак билдиги кижилер, билбес-даа чүемен чок, шала Азия чуртаткыларымыс карактар кижини бозалып баш бурганнар билеп органдыг-дыр ийин» деп чышка (мынчан хурал дивес турган) чораш челеп келгеш, Даниил Афанасьевич уругларынга хонук берип турган.

Улаваанда бүтү суурга чуртаткыларымыс мыскаш, Ульяновтар Лубониковтарга база-ла улаа-ларак келгелер аларган. Ол дык анык, элден чугаакыр, баштак кижилер болган. Мындыг анык хонукта бижакчы мынчан-ла дык калчанаа берген суурга чуртаткыларын кайгалап турган.

— Мынчаарда бистер мыскаш анык кыстарын кылыр-ла ажылы артык болуп чүе болгай. Хол хавы, аржымал, уктар арктан, чуну эргей, ол-ла бүтүну ууун-суук ылар-биле үзгөн олурар чүе—деп, Капитолина Даниловна чугаалайдыр. «Оларнын кел чыгканын солга караанлар көрүп каанымыска, артык кылды олурган көкөк кыстар, та чүе чүе ийик, орус пекта кырылче үе халык бээр бис. Башкы ол кирип келгеш, азам, азам-биле дораан-ла менди солукчан турар. Оон өвүрүрүк, баштак кончут. Бистини дугаарында, «Кончут чалгашпайларын, боларын көрүр мен? Че, чедир артып калгашпай? Кай, мырза кий-ла бе?» дигилгеш, кижилер буруун кезе кайган, кыжырып турган бээр. Надежда Константиновна эки арктан арткаа чы-ла-ла: «Владимир! Сен оларны мынбайр көр. Ол! Мону арай, уруглар калгашпай, челе. Силер ову тоо-ваннар, уруглар!»—деп, кем чок кий-ламып кирип келди...

Ильич мынчаар кончут бөлүүн кылдыр кеттирер чораш. Надежда Константиновна келгелер бажынын оон чаштарын тейгенин апарып, беле кыстырып алыр, дык сийик кылдыр кеттирер. Киноларда болган чуртаткылар кызыл-лаа оон өвүр-хонукка чүдөн шын көргүзүп турар ийин»—дээш, каарымыс бистер артык көрүп, чугаалаан чавы-

рылдыра берди. Бис «элекке хоо-зуттары ол бе?» деп, коркташ, ай-тырдыларны то каап, сала-ла бээр бис:—

— Олар анаа чүу хонук үр болганары, кырган-авал?

— Үр болганнар. Бир кижини кыштааннар ол-дур ийин. Мынчан кижилер ову бүтү дегенгенин дарда-кан аныгынын башкычымыс ол деп чүзүн билдир турган боор!...

— Каш чыл чүеи чорол?

— Ой та. Улаан чанып бар чы-лар кижилер, ову кайын сактыр мен, олгум. Чыл-чалы-даа кайын сактыр мен, билбес-тир мен ийин. Чылдар, саннар утундуруп каар-дыр, Ильич мыскаш магаалыг кижилер кижини сагыжына мавыга-биле артып калыр чүе-дир. Мен ам бо силер-биле мынчаар хонукта олуртуп ол мөн карамакта олгум келгелер-дир: оон канчаар кылаштар, тыгыздык, чугаакыры, бөлүүн кижилерге чогуу. Чышка баарда ол суурга ашактары болган челе эр улус мынчан ууун, калбак куру-биле тоуну албан-биле куржанган, таапкы тырттар, тырт-пас-даа кижилер, данза чырык-тап алган, чымыс болуп бажыны кижилер тынар аргажок кылдыр мынчаар калгаш чүе. Ол бүтүну көрүп тур-гунтуп, Ульянов «силер бо челе куржарын ийргендир куржанган чор улус боор силер?» деп мавыла хүндүлүг кырганнарда айттыр-лаар. Олар анаа чогуу дорт харын берип шыдааска: «Че, ол-ла болгай. Мен база-ла мынчаар болуп тур мен. Оларнын челе ажымы чок!» деп каар. Ону мынчан, демги албан-биле таапкылар база-ла шеттеп калыр. Олар чугаажок, оон база-ла ажымы чок дээрин боттары-ла улаа биле бөөрлөр дээр сепкил-биле ол: «Боттарынын амыраларын боттары хараннар, артык, ажык чок чавы-чылдардан алдырар болза эки» деп каар турган.

Бүтү дегенгени кижилерге хүндүлүг ол өвүр-хонук болуун кара-биле көрүп. В. И. Ленинни бөлүүн кижилерге чок сөзүн дашнаар аас-кежиктир болган кижилерин бирээни К. Д. Шеголовныч ол чугаалаан бистер оон биске со-нууртаткан хонук солун тоол-дарында артык улуг солунтуптар-биле дашнаан бис. Капитолина Дани-ловна ам бистин республиканын наймасылында калык чаагай чур-таш, үш чолуу оолдарынын уруг-ларын ажажып оор. Апаа кызыл партиядан Степан Афанасьевич Шеголов-биле калык Тывага турган ак пе-риглерин тилгелерге ол адепкей-лиг киришкен.

О. НАМЧЫЛАН.

Улуу-биле чеппирдим

Коммунист партия, Совет чазак калык камгалагыне улуг кичээл-гейни салып турар. Бистин эми-лерис дык хонук экилетиме ар-гашарымыс чажымын тып, экир-ди экилет турар алгашар-дыр.

Шаанда, мен биче шамда, чик аарылар бизин экилетиме кыраандык кижилерини кыжы-буру аарылардан хонук чоругу кончут хонук турган болгон. Ламалар, хамжар арат кондон хонук ажык-кончаа ап чир дээш, аарыларын улам көвүдээрин ку-згеш чорашар. Амгы үеде партия-нын болган казактың ада-сактыг салгышкынныч оонунда кижилерин аарып чоругу эвээжээш.

Мен ам 60 харлап тур мен. Эрткен чыдым чажымында иж-кин раа аарымын аараш, өш-чөк чивесте, арык басырааным-даа аажок. Аары бередей бээр-де, бо кыдым шонде Кызыл-дык экилетиме кезип экилет салгырында кезиксе, мен ол до-раан чыттырды алдырар. Эки-лер эвээш эвес үеңи иштинде салгыш-чованыр хайгааран, эки-мен келгелер.

Кезилде чидишкынныч дозула-дык. Мен сөзгөш төрөк колхозум-га өөрүшкүлүг чамып келдим.

Хон чылдар иштинде колхозум-нун хонун диди карып келген

кижи мен. Ам база-ла бир кодон хонук хонук алган хонук бич-ке, сержек карып эгеледим. Төрөк чуртума хон экир, дук-кур хондары өстүрүп бээр дээш, улам чуткүдүг, кыжмак ажы-даар мен.

Мени бо хонук берге аарыдан чарып, шуут калдыр эки-мен, экиртек республика экилет-гезиңи кезип экилет салгыры-ныч бүтү коллективне кеттир-генди иштертишээр, оларныч хүндүлүг болгон харыскалыг ас-жыкка улуг чидишкынныч күзгөдүм.

К. СОЯЗАНМАН.

хоочун хойжу, Улуг-Хем район.

С. ЯМБИЛ.

Ол дугаары мындыг саннар багыткап турар:

Районнар	Тараа култураларынын ортумак дүжүдү (цент-биле)				1958 ч. 1959 ч. 1961 ч. 1962 ч.			
	1962 чыла таралып олурган чынык ас-чуузу	1962 чыла таралып олурган чынык ас-чуузу	1962 чыла таралып олурган чынык ас-чуузу	Шоолорго өлкө тодоронч калып кутуулу турарынч хонук	1958 ч.	1959 ч.	1961 ч.	1962 ч.
Өвүр	84	50	6.9		8.0	7.3	5.9	3.9
Тес-Хем	63	51	17.2		6.8	7.4	6.3	6.9
Эрзин	70	33	3.0		—	7.5	8.4	7.4

Келди чыла дүжүттүн салдымын шийитирлер, бүтү келгелер ажал-агый култураларынын нити чымылаан келгелерин хонуктар. Ам үеде чоруга чоругу соңгараттымыс ажылын бирээни болза, күсүк анык ажалыларга деп партиянын Тон Комитети болгон Совет чазак улаа-ларга айтты турарын дугаарыда болурун суурга чак келген кижилерин солунтуптар, оларын дугаарында билгелер, көргөнгө улус иле харлап

Сентябрь 5-те медээ дугаар алыр-га, республика анык ажалыларга-нын хонукта эрткен чыла ден-нээрде 10 муң гектар ажык болуп турар. Оон-биле кады бо чынык колхозтарын, совхозтарын механи-заторларын хонукта чыла ажалы каары-биле кызыгаарланмай, ала-зынарга илирлерин болган каток-тарын көжүп алган, ажалдан шеле-рин улур-ла илирлөп, кырын дес-килде турары оон ажыктыг.

Улуг-Хем районун «Найрал» совхозунун механизаторлары келди чылын таралганына күсүк чир ажалыларын улуг ажыктын хонук билеп, сентябрь 1-ге келди 3 муң ажык гектар чирин белеткээш.

оон иштинде 3 муң чынык шалду кутуун алгашкан. Ол мыскаш Танды-нын «Межегей», «Кок-Тей», Улуг-Хемини «Улуг-Хаа» совхозтары, Каз-Хемини «Коммунизмче орк» колхо-зү дээр ишкан өске-даа ажал-агый-лар күсүк анык ажалыларга багай аас чоругуун турар. Оларнын эки түнделерин чедип ап турарын чок чылааган чүе диде, хамык-тын мурунда өске ажалылардан хонук, чир ажалыларын тусай ае-ноларын тургускаш, оларын трактор-лар, илирлер, катоктар-биле, савап дашып волочулардан-биле чепсег-лээш, дүн-хүн чокка ажалылар а-ганы берип турарында. Оон аныла, норма-кыжээ ажык күсүддир, чирин эки шынарды алдырар, ажалдан чирин хонукта ийирлер-биле, катоктар-биле үлдүрлөп, дескилде тур-ар механизаторларын үргүлчү-ле шапал-малкалы кирип турар. Ажал алышкында хонукта бер-ген тракторларын дүңкө үеде бол-ган тракторларын хонукта чынык-лаа шакта халас тургускаш ажал-дып турар. Мавы-биле чегелеш-тир чир ажалыларга механиза-торларын аразына социалист чарышты калбартып, ажалдын түн-делди доктаамап үлдүрүп турар. И-диг ажал-агыйлар 1963 чыла бе-дик дүжүттү чылай чок алыр.

Бо хүннерде ажыдын темпиз

шыдажыр аргажок оожум болуп, ортумаа-биле хонукта 2.1 муң гектар-ла чирин аны негетинин турар тем-пизден 4—4.5 катан эвээшти кы-лып турарымыс кончут чепсес. Ам арктан үеңи иштинде хонуктарын турар чирин белеткен алыр дээр колхозтарда, совхозтарда калды-бир чылааган-биле ажалыларын турар бүтү-ле тракторларын ажалылаа кирип хонук. Ол болза ийир-тех-никтиг ажалылаачыларын, ажал-агый удуруткучуларын чугула ху-дээлгеш.

Бо хүннерде 141 трактор ажыла киришпей турар. Анаа «Сельхоз-техника» каттыжышкын, оон сал-быралары боттарынын улуг буруу-зун минип көргөш, колхозтарын, совхоз-тарын артык келетер-биле болган септелгелер хонуктар материал-дык хонуктарын боттук хонуктар деген алыр чугула. Оларын шүш-лен ажалы техниканын ажалыла-га моонлаз болуп турар алгашкан аштер Абрамов, Солдатов биле чо-гуу. Бо хүннерде кукуруза ажал-адышкынында 350 чыныг трактор-ларын анык ажалыларга дүгел-дир кирип дээр сизгес салыр ажал-ды онза шалдытып чоругуру негет-тинип турар. Сентябрь 10-нун бе-тинде бүтү-ле ажал-агыйларга бо-луу-ла ажалыларын хонукта тур-гаш, ол ажалды дээрар. Ол сорулга-биле ам республикада бар 250 сизгес комбайн, 60 ажык «С-6» комбайн-ын хонукта, дүн-лаа чокка бурун ажалыларын алганга, Барын-Хемиктин дүжүлгүлүг дугаар, рай-оннар төвүндө, суурларда бүтү-ле ажалдан шыдаар улуг, биче кижилерин кукуруза ажал алышкынныч массалык-биле кирип келгелер келгелерин база хонукта организ-ацияларын чугула хүдээлгеш, СЭК-нин Барын-Хемик районо, «Тыва дугу-дугу» комбинаттын уду-руткучулары биле кады сөөдүг хонуктар массалык шөф ажылы органи-

зациялар, районда кукуруза ажал-адышкынныч дүгелестен. Сеп-тябрь 2-де болган шөф ажылына А.Довургак буруулузундан 300 ажык кижилерин, «Шекпээр» совхозка улуг дузаны көргүсөөнөр.

Чыл бүтүдө, мынганга тараш чаа-гай болган чылдарда, хооруннар саванын хонукта чыл четпейн баар, мынчанга күсүк анык ажалыларга эки чоругуларын турарын бир чы-лааган ол. Оон туктук Танды, Каз-Хем, Улуг-Хем, Чөөн-Хемчик рай-ондарын хооруннарына мындыг савап чыл ажал чорук улаа-ларга болуп турар. Оон чылааган-биле казын көзү савап чылайдыр, оон соонда улуг чир ажалды, тараанын орайтап тарымырга чир кургаар, шелеп бо-талыр, мынчанга чавыс дүжүт ап турары шак мын дүр чүвени тара-зынар эки билер. Мындыг турбуже, саванын шалдырар ажалга ажал райондарын хонукта чылааган кончут багай чоруп турар. Сентябрь 5-те 102 муң гектар кескен тараанын 65 муң гектар бастырып алган турда, саванын чылааткан шалду хонукта 30 муң гектардан ашпай турар. А-нык ажалыларын чидишкынныч болуру шалдыр саванын дүгел чылаатканында шуут хонуктар. Ол сорулга-биле савап сөөдүгү 250 ажык тростут волочушарын, база бүтү-ле бар ажалы болган ас-во-локушаларын долгуу-биле ажаллаар, ол мыскаш сген бидүрер полбо-риштерин, хонуктарын, сген саванын ажалыларын, база ажалдан үгөн «С-4» деп комбайннын шал-дырден савап арылаар ажалга мас-салымын биле ажалыларын хонукта.

Четир хонукта сизгесте, си-генниг, мал ажалга дээр саванын сараттап алган ажал-агыйлар болза, аргажок кынып келсе. Украинанын механизаторларын удегер-биле саванын үүрмектээш, хооруннар-тарды чажырын чоругу болуп, саванын чамдык шалдыр ажал-агый аргажок, үүрмекте база шы-даас, а оон-биле кады мал чемнери

Бөгүн—совет танкистин

ХУНУ

Чыл бүтүдө сентябрың кийи улуг хүнүндө танкистериниң Совет Чепсиктиг Күштериниң алдарыг отрядтарының бирээзиниң, база ал шылап танка улетпүрүнүң ажалыларын, техникаларын болган инженерлериниң Хуну совет улус тураскап дамдеген турар. Төрзүн чурттуң дайызынарыга удуу деннээр чүе чок калды-дошкун демиселдин төгүзүгө бистиң бронетанкалыг болган меха-низаттарын шериныс алдарыг болган мавылыг чүүлдерин киригелер. Ада-чурттуң Улуг дайынын чылаарында олар күчү-лүг согуучу күш болуп турганнар. Танка ажалынын киришпезини мандыг-бир улуг тулчушкун болган. Мавылыг дайынчы хонук дээр чүе-чүе, муң-муң танкистер орденин болган медальдар-биле шаңкталып болган Совет Эвилелиниң Мавылыг деп алдарыг атты чедип алганнар.

Коммунист партия болган Совет чазак быныг база үргүлчүлүг тайбыс дээр демиселдишкан, империалисттерин талашында да-йын ажалынын улутун болган Чепсиктиг Күштериниң бүтү ме-хетерин, оон иштинде танка шеринын бижылаар болган сайзыра-гайжыдар талашы-биле улуг ажылыг кылдыр турар. Социалист Ада-чуртту камгалаары, СССР-ниң камгалап күжүн, армиянын күчү-зүн бижылаары бүтү совет улустун мындыг хүдээлгези деп СЭК-нин чак Программасында чугаалап турар.

Бистиң танка шериныс ам эң-не сайзырагыйжаа техника-биле чепсегелген. Олар атомук чепсикти хонукта турган байдалда-даа дайылдашып шыдаар аргалыг болган тулчушкуннарныч бүтү ха-вирлеринде дайынын дигир күжүн болган дайынчы техникаын чок кылырын күчүлүг чепсез болуп турарлар.

Танка шериның дайынчылары болган танка улетпүрүнүң ажал-ишчилери болза коммунизм тургузуп турар бүтү совет улус биле бир демеи сагыш-сепкилди чурттап база ажаллап турарлар.

Коммунист партияга кижиктигелер СССР-ниң Чепсиктиг Күштери бодунуң Төрзүн чуртунга кызыгаар чок бердинг болган мажам кезээде дайынчы беле байдалда туруп турар, тайбыс бол-ган улустарын ажал чок чорун серемчиледип-биле камгалап турар.

Редакцияга чаалар

Харылап бээрин дилеп тур бис

Мурунку чылдарда өвүр-биле Ча-даана аразында орк багай турган, мынчанга Хонуктагыже автобус чорбай турган. Ам ол оркту чаар-тып кылган сөөдүдө дык аки апар-ган. Чадаана АТК-ны өвүрже не-дээш улуг катан автобусту чоругу-турар. Ол чугаажок эки хонук, мы-чылгаже недээш улуг катан чоругу автобус чонун негелелерин хонук-рып шыдавай турар. Автобус ке-

лере-ле пассажирлер емыншпас, оон уламчылдан чугула алаан ужу-рунда чорукта чоругу кижилер үш хонукта автобус калып турган.

Бүдүн улуг районга автобус хонук-не барып турар кылдыр тургу-зарына чүу шалынткан турар ийр? Бо айттырары харылап бээр Чадаана АТК-ынын чалынгы эш Ванжикотан дилеп тур бис.

С. ТАМОВ.

Херим чүге бузулганыл?

Чадаана хоорайнын Ленин кууду-чугула автобус доктар чир. Оор-тан өвүрже, Кызылче, районун суурларынче автобустар чоруп ту-турар. Кызыл биле Барын аразынын автобустары база-ла анаа докташ эртер.

Бо хонук хонук келгелер, чоруп турар чеге таарымчалыг байдалды тургускаш турары адептиг. Мында орк кижилерин биче каа-да-да болза, дыштанып олуртуптар сан-дайы, хат, чачтан чалгашкын чир билин чок. Пассажирлер ап чо-раан эт-хонуктарын хонуктар ас-кылап каар, бир чамалары каа-да

рында туткалаан, челе салгылап ал-ган тургускаш. Автобус челеп кел-тин биле-ле оон улус дуй ап, муру-нун бижылап чүткүп турган күш-турар кире бээр, бичилер болган кыргылар олук чок калып, каш хонук мавылар ужурга таварын турар. Чокта чак автобус доктар чеге иткелешкен улус куудула хонукта бичири буза чүткүп, боттарын баскылап чак чаккан. Мынчанга Чадаана хоорайда автобус доктар чеге таарымчалыг кылдыр ас-тур-гускаш, бичилерин баа буртуктар саалар күзгөнгө.

О. МОНГУШ.

Машиналарны дугаарладыр

Бистиң республиканың албан ор-ганизация чирлер, колхоз, совхоз-тары база кижилер хонукта маши-наларын, мотоциклдерин хонукта-садып ап турар. Чаа алган маши-наларын, мотоциклдерин ажаллаар мурунда ГАИ-ге буртуктап, де-мелеткен, дугаарын алган турар ужурулуг. ГАИ-ден алган дугаарла-рын айткан чеге бижылааш, чүе машиналарын куудуларын чүе бөлүп, тода кылдыр чангыс аай хонукта бичири ужурулуг. Мын-дыг турбуже, Тес-Хем районун колхоз, совхозтарында ол чоруну тур турар. «Чотураа» колхозун 07—05, 69—34, 05—60 болган

өске-даа машиналарын куудула-рында дугаарларын бижирер. Ол колхозтун даргазы Шулу-Маалар чалаачылар эргеш чок хонукта-де чак «Москвичини» башкарып чо-руу турар.

Районда хонукта автомашиналар-дык болган мотоциклдеринг эштер Эргелер, Шинит, Докан-оол, Балчар олар чалаачылар азы, мотоцикл башкаар эрге чок болуп турарлар. Харын-даа районун шалга салгы-рынды бир автомашинаны бичи а-дылга чедир дугаарлаатканымыс мы-рылай калгашкын. Автоматикалар башкаарын чоругуун урег, чүт-күтү автомашина кырына уаустар олуртуп чоруктар районда калы хонук. Ону районун шалга салгырын ажаллаачыларын, чир-чир Советтерин, ылангы районда автономиктор эш Спартактын хонукта албай турары окта шын эвес.

О. ЛАМА.

Чонунуң чөптүг негелдези

Танды районун «Тикелге» сов-хозу республикада эр улуг совхоз болуп. Совхозтун төвү буш бүрү чаа-гайжып, чуртаткы чоң көвүдө тур-рар. Идиг турбуже чонун ийил-дир чир ажалыларга таарымчалыг бай-дал тургустуула. Совхозтун ажал-адышкын чамдык албан ужурунда азы амы-хуула Бай-Хаак баар дээр хүн-хүн-биле машина манар чорукка үргүлчү таваржып турарлар. Чүе дээр совхоз биле Бай-Хаак аразында доктаамап автобус ага чедир чок болуп турар. Оон ужуру-дан кижилер Эрин, Тес, Ильянка автобустарын долуп тургаш баштай Кызылче баар, оон Бай-Хаак авто-бусту алыр, мынчанга баар кээр-де ий

